

Mire van szükségünk?

A hűtlen intéző példázatának üzenete
(Lk 16,1-13)

Amióta csak feljegyezte az egyik evangélium, Jézusnak a hűtlen intézőről szóló példabeszéde nehézséget okoz a magyarózoknak. Egy igazi zsi-ványtörténet az Újszövetség közepén? Úgy tűnik, hogy megszünteti a kereszténység morálját. Ezért némelyek úgy vélték, ez a történet legalábbis hamisítatlan tanúsága annak, hogy Jézusnak volt bizonyos humora. Kétségtelen, a történet hallgatói alighanem combjukat verdesték élvezetükben, és csodáltak az intéző ravaszágát. Végso szorultságában olyan ötlete támad, amely teljessé teszi korábbi vaskos tréfáit, neki magának azonban biztosítja a megmenekülést, és ha az ember hihet a fülének, a végén még urának nagyra-becsülését is kivívja.

Az effajta zsványtörténetek nem ritkák olyan emberek részéről, akik Istenről beszélnek. A múlt században egy zsidó rabbi azt mesélte, hogy barátai között van egy olyan férfi, akit tolvajlás miatt régóta keres a rendőrség. „Hogyhogy?”, kérdezték tanítványai. „Nos”, magyarázta a rabbi, „ez a férfi mindennap valami újat tanít nekem Istenről. Amikor mindenki aludni tér, ő fáradhatatlanul munkába indul. Miközben mások csak arra képesek, hogy bezárják az ajtókat, ő képes kinyitni azokat. Ahol mások csak lármával és nagy zajjal képesek munkához látni, ő észrevétlenül és csöndben dolgozik. Ez a férfi igazi művész; már ezért is kedvelem.”

Bizonyos értelemben a hamis intéző példabeszéde is azért hangzott el, hogy meglepő és humoros üzenetéből tanuljunk valamit. Mégsem elégséges, hogy egyszerűen humoros történetként engedjük hatni magunkra ezt az elbeszélést. Jézus hallgatói bizonyára magyarázat nélkül, közvetlenül megértették példázatait. Ebben az esetben viszont úgy tűnik, csak egyetlen feltétel teljesülése esetén nyílik meg közvetlenül az elbeszélés értelme: Ha feltételezzük, hogy Jézus ténylegesen sarokba szorították, amikor ezt a történetet elmesélte, és hogy éppen azt a szemrehányást tették neki, amelyikkel az egész történet kezdődik. Elképzelhetjük, hogy Jézus éppen azzal vádolták: Isten ügyét illetően elkótyavetyéli a vallás drága örökségét. Mindenesetre az Újszövetség sok más helyén is találkozunk ezzel a szemrehányással. A választott nép azzal tűnik ki minden más nép közül, hogy birtokolja azokat a parancsokat, amelyeket Isten ajándékozott neki. Aki ezekhez igazodik, az Isten és az emberek előtt egyaránt kiválónak számít, ami a vallásosságát és az emberiséget illeti. Aki azonban láb-bal tiporja ezeket a parancsokat, az

kitaszítottnak és Isten által elvetettnek számít. El lehet-e fogadni, vagy egyszerűen csak eltűnni is, hogy ez a Jézus úgy tesz, mintha Isten parancsai nem alkotnának írott jogot? El lehet-e viselni, hogy úgy tesz, mintha Istent egy jó embernek tekinthetnénk, és formálisan jogunk lenne a megbocsátásra, kegyelemre, irgalmasságra, amikor csak szükségünk van rá?

Kétségtelen: viselkedésével és szavaival Jézus bűnössé válik Isten adományainak könnyelműen hűtlen kezelésében. Igen jól megérthetjük ezt a szemrehányást, ha kétezer év távolságából kiemelve, behelyezzük körünkbe. Valamennyiünket arra neveltek, hogy Istent komolyan vegyük, és ez azt jelentette, hogy Isten parancsaihoz kellett igazodnunk. A parancsok értékét az mutatja, hogy mekkora büntetést vár azokra, akik áthágják őket. Továbbá arra tanítottak minket, hogy Isten csak addig jó, amíg mi magunk is jók vagyunk, ellenkező esetben büntető Istenné válik, haragvó Istené, akitől félnünk kell, főképpen akkor, ha azt állítjuk, hogy szeretjük őt. Ez egy örökös felemás helyzet, és állandó kényszer uralkodik bennünk, hogy valamit elfojtsunk, félretoljunk, megrendszabályozzunk. Az effajta vallásosság nehéz. Ha ekkor jön valaki, aki látszólag megkönnyíti a dolgot, sőt túlságosan is könnyűvé teszi, akkor félelmet, haragot és bosszúfantáziákat vált ki belőlünk. Szükségünk van ezekre az elképzelésekre, hogy ismét meg tudjuk fegyelmelni magunkat. Hová jutnánk, ha minden megengedett lenne?

Jézus szemében az volt a próbakő, hogy mennyire vagyunk képesek nagylelkűek lenni, avagy mennyire van szükségünk a félelemre, a kényszerre, a büntetés ostorára ahhoz, hogy kocsirúdhöz kötött lovakként megfegyelmessük magunkat. Jézus szemében egész istenkapcsolatunk döntő ismerve abban állt, hogy mennyire könnyű, sőt szinte magától értetődő számunkra emberségesen és jól bánni önmagunkkal és embertársainkkal.

A vád tehát így hangzik: hűtlenül kezeli, elkótyavetyéli, leértékeli Isten adományait. „Nos, mi lenne a helyzet, emberek, ha sokkal inkább igazatok lenne, mint hiszitek? Valóban ilyes valaki lennék? Egy hűtlen intéző, aki annyira kiesett urának kegyeiből, hogy már egyáltalán nem képes jóvátenni a dolgot? Ha még most, ilyen körülmények között is az igazságosság szerint akarnék eljárni, sosem vergődnék zöldágra. Mindenképp el kellene, hogy bocsásson engem. Mi más marad tehát, mint hogy ugyanazzal a logikával, a kétség-

beesés vakmerőségével folytassam, amit csináltam, és még meg is tetézem azzal, hogy most következetesen kótyavetyélek, mindenkinél úgy, ahogyan szüksége van rá, és leginkább magamnál?”

Úgy kell hallgatnunk ezt a történetet, hogy aki elmondja, azt sarokba szorították. Ebben az esetben talán valóban eljut a hallgatókhoz, mert nem csupán Jézus öngigazolását tartalmazza, amiért határtalan készséggel éppen a bűnösökkel, a vétkezőkkel foglalkozik, azokkal, akiket illel elkerülni, hanem a hallgatókhoz intézett kérdést is magában foglal, sőt a hallgatók megkérdőjelezését is. Ok valóban büntelnek? Ha előhívánk őket törvény és rend szerint, nem állnának-e benne valamennyien a sorban száz korsó olaj és száz zsák búza veszteséggel? Es meg tudnák-e fizetni adósságukat anélkül, hogy teljesen tönkremennének? Így szemlélve a dolgot, nem lenne-e szüksége mindegyiküknek a történetbeli intézőre ahhoz, hogy egyáltalán életben maradjon? Olyan intézőre, aki mérsékeli az adósságot, ötven százalékkal, húsz százalékkal, ahogy épp a szükség kívánja – nem pedig az igazságosság? De igen.

S ha még mindig jön valaki, és felémelt vagy kinyújtott mutatóujjal felpanaszolja a jogot és a rendet, számon kéri a jót és a rosszat, azt, ami illel, s ami nem illel, akkor azt kell mondanunk, hogy az illető még nem fogta fel, mennyire nyakig van a csávában ő maga. Még nem tekintett bele a számláiba, és nem fogta fel a helyzetét. Könnyű igazságosságról beszélni addig, amíg az ember nem ismeri önmagát, és sejtelve sincs arról, milyen gyámoltalan az ember általában. Azok, akik igazságosságot követelnek, mindenképp a gödör szélén állnak.

Az az igazság, hogy nem marad számunkra más, mint úgy imádkozni, ahogyan Jézus tanította: „Bocsásd meg vétkeinket, ahogyan mi is megbocsátunk minden ellenünk vétkezőnek!” Ez vakmerő logika, valóban szélsőségesen vakmerő, merész és rámenős zsványosság, amely hatályon kívül helyezi a morál szabályait – de lehetővé teszi az emberiséget. Amíg abból indulunk ki, amivel állítólag rendelkezünk, addig becsapjuk önmagunkat, kegyetlenek maradunk, s a végén elvétjük Istent is, akit emlegetünk. Ha abból indulunk ki, amire szükségünk van, akkor felfedezzük a szeretetet.

Eugen Drewermann

Forrás: E. D., Wenn der Himmel die Erde berührt, Patmos Verlag, 2006